

ĐỔI MỚI ĐÁNH GIÁ NGƯỜI HỌC TRONG GIÁO DỤC ĐẠI HỌC DƯỚI TÁC ĐỘNG CỦA TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TẠO SINH: CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC

Bùi Thị Lữ^{1*}, Đặng Hoàng Nhân¹, Bùi Ngọc Dung¹

*Tác giả liên hệ, Email: builu@hou.edu.vn. ORCID: 0009-0000-4771-0972

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 15/06/2026

Ngày phản biện đánh giá: 22/06/2026

Ngày bài báo được duyệt đăng: 14/09/2026

DOI: 10.59266/houjs.2026.1436

Tóm tắt: Bài viết nhằm làm rõ những cơ hội, thách thức và định hướng đổi mới đánh giá người học trong giáo dục đại học dưới tác động của trí tuệ nhân tạo tạo sinh (Generative Artificial Intelligence - GenAI). Nghiên cứu sử dụng phương pháp nghiên cứu tài liệu thứ cấp thông qua thu thập, phân tích và tổng hợp các công trình khoa học liên quan được công bố trên các cơ sở dữ liệu học thuật uy tín. Kết quả nghiên cứu cho thấy GenAI mở ra nhiều cơ hội như cá nhân hóa học tập, tăng cường phản hồi, hỗ trợ đánh giá liên tục và phát triển các hình thức đánh giá xác thực. Tuy nhiên, GenAI cũng đặt ra những thách thức về liêm chính học thuật, tính xác thực, độ tin cậy và công bằng trong đánh giá. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất các giải pháp đổi mới đánh giá theo hướng chú trọng quá trình và bằng chứng năng lực, tăng cường đánh giá xác thực, sử dụng AI có trách nhiệm và tăng cường bảo đảm chất lượng trong giáo dục đại học.

Từ khóa: đánh giá người học, đổi mới đánh giá, giáo dục đại học, liêm chính học thuật, trí tuệ nhân tạo tạo sinh

I. Đặt vấn đề

Sự phát triển nhanh chóng của GenAI đang tạo ra những thay đổi mang tính nền tảng đối với hoạt động đánh giá người học trong giáo dục đại học. Nếu trước đây các sản phẩm học tập như bài luận, báo cáo hay bài kiểm tra được xem là bằng chứng trực tiếp phản ánh năng lực người học thì GenAI đã làm suy giảm mối liên hệ này, đặt ra những

thách thức về tính xác thực, độ tin cậy và liêm chính học thuật trong đánh giá (Lodge và cộng sự, 2023; Bozkurt, 2024; Ardito, 2024). Đồng thời, GenAI cũng mở ra cơ hội thúc đẩy đánh giá theo hướng cá nhân hóa, liên tục và gắn với thực tiễn học tập (UNESCO, 2023; Xia và cộng sự, 2024), đòi hỏi các cơ sở giáo dục đại học phải đổi mới tư duy và phương thức đánh giá.

¹ Trường Đại học Mở Hà Nội, Hanoi, Vietnam

Trên cơ sở tổng hợp các nghiên cứu trong và ngoài nước, bài báo không chỉ hệ thống hóa những cơ hội và thách thức của GenAI đối với đánh giá người học mà còn phân tích mối quan hệ giữa những tác động này với yêu cầu đổi mới hoạt động đánh giá. Từ đó, bài báo đề xuất các giải pháp đổi mới đánh giá theo hướng chú trọng quá trình và bằng chứng năng lực, tăng cường đánh giá xác thực, quản trị việc sử dụng GenAI minh bạch và có trách nhiệm, phát triển năng lực của giảng viên và người học, đồng thời tăng cường bảo đảm chất lượng. Các giải pháp được đối chiếu với bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam nhằm xác định trọng tâm, điều kiện và lộ trình triển khai phù hợp.

II. Cơ sở lý thuyết

2.1. Đánh giá người học trong giáo dục đại học

Đánh giá trong bối cảnh giáo dục đại học là quá trình gắn liền với các mục tiêu chương trình và khóa học, có tác động trực tiếp đến việc dạy và học của cả giảng viên và người học. Trong kỷ nguyên AI, đánh giá không chỉ đơn thuần là chấm điểm mà còn là những cách tiếp cận đổi mới để đo lường kết quả thực hiện của sinh viên, điều chỉnh các trải nghiệm học tập và cải thiện chất lượng tổng thể của các kết quả giáo dục. Quá trình này giúp xác định xem các mục tiêu của chương trình và khóa học có được đáp ứng hay không (Xia và cộng sự, 2024).

Đánh giá còn được hiểu là quá trình xác nhận và công nhận kết quả học tập (UNESCO, 2023). Đây là cơ chế để đảm bảo rằng các kỹ năng và kiến thức thiết yếu đã được người học tiếp thu một cách độc lập, đặc biệt là khi có sự hỗ trợ của các công cụ công nghệ như AI (Ardito, 2024)

Trong phạm vi bài báo này, đánh giá người học trong giáo dục đại học được hiểu là quá trình thu thập, phân tích và sử dụng các minh chứng về kết quả và quá trình học tập của người học nhằm xác định mức độ đạt được các mục tiêu đào tạo và chuẩn đầu ra, đồng thời cung cấp thông tin phản hồi để cải thiện hoạt động dạy học, hỗ trợ sự phát triển năng lực và xác nhận kết quả học tập của người học.

2.2. Trí tuệ nhân tạo tạo sinh

Theo UNESCO (2023), GenAI là một công nghệ AI có khả năng tự động tạo ra nội dung để phản hồi lại các câu lệnh (prompts) được viết bằng giao diện hội thoại ngôn ngữ tự nhiên. Hay, GenAI là các ứng dụng có sức mạnh mô phỏng các năng lực của con người để tạo ra các sản phẩm đầu ra như văn bản, hình ảnh, video, âm nhạc và mã phần mềm. Công nghệ này hoạt động bằng cách phân tích thống kê sự phân bố của các từ, điểm ảnh hoặc các yếu tố khác trong dữ liệu đã nạp vào để xác định và lặp lại các mẫu phổ biến (UNESCO, 2023).

Theo Xia và cộng sự (2024), GenAI được hiểu là một tập hợp con của các công nghệ trí tuệ nhân tạo có khả năng tạo ra các nội dung mới, trải dài từ văn bản, hình ảnh và âm nhạc đến các mã lệnh và dữ liệu tổng hợp. Điểm khác biệt của nó so với các công nghệ AI điển hình là khả năng tạo ra các kết quả đầu ra nguyên bản dựa trên dữ liệu mà chúng đã được huấn luyện.

Như vậy, GenAI được hiểu là một nhánh của trí tuệ nhân tạo có khả năng tạo ra các nội dung mới như văn bản, hình ảnh, âm thanh, video, mã nguồn hoặc các dạng dữ liệu khác dựa trên yêu cầu của người dùng thông qua ngôn ngữ tự nhiên.

Trong giáo dục đại học, GenAI không chỉ đóng vai trò là công cụ hỗ trợ học tập mà đang trở thành yếu tố tác động mạnh mẽ đến cách thức tổ chức dạy học và đánh giá người học. Đặc biệt, khả năng tạo ra sản phẩm học thuật hoàn toàn mới (Xia và cộng sự, 2024) với nội dung đa phương tiện hoàn chỉnh có khả năng mô phỏng các năng lực của con người bao gồm cả tư duy bậc cao và khả năng biểu đạt tự nhiên (UNESCO, 2023), đặt ra những yêu cầu mới đối với việc xác định tính xác thực và độ tin cậy của các bằng chứng học tập (Ardito, 2024).

2.3. Lược khảo nghiên cứu liên quan

Các nghiên cứu về đổi mới đánh giá người học dưới tác động của GenAI tập trung vào ba hướng chính:

(1) Hướng nghiên cứu tác động, cơ hội và thách thức của GenAI đối với hoạt động đánh giá, các tác giả cho rằng GenAI có thể tạo ra sản phẩm học thuật chất lượng cao đặt ra yêu cầu phải xem xét lại mục đích, chức năng và bằng chứng đánh giá (Lodge và cộng sự, 2023; Bozkurt, 2024). Đồng thời, GenAI cũng mở ra nhiều cơ hội như phản hồi tức thời, đánh giá thích ứng, cá nhân hóa hỗ trợ học tập, mở rộng nguồn minh chứng học tập và tăng cường đánh giá hình thành (Lye & Lim, 2024; Swiecki và cộng sự, 2022) nhưng cũng làm gia tăng thách thức liên quan đến liêm chính học thuật, tính xác thực của sản phẩm học tập, nguy cơ phụ thuộc vào AI, suy giảm tư duy phản biện và bất bình đẳng trong tiếp cận công nghệ (Borges và cộng sự, 2024; Kadel và cộng sự, 2024; Francis và cộng sự, 2025).

(2) Hướng nghiên cứu thiết kế lại hoạt động đánh giá trong bối cảnh GenAI

hiện diện. Thay vì tập trung vào việc phát hiện hay ngăn cấm sử dụng AI, các nghiên cứu gần đây chuyển sang tìm kiếm các nguyên tắc và mô hình đánh giá mới nhằm bảo đảm tính giá trị và độ tin cậy của kết quả đánh giá (Koh và Doroudi, 2023; Kolade và cộng sự, 2024).

(3) Hướng nghiên cứu điều kiện triển khai và xu hướng cải cách đánh giá ở cấp thể chế. Chuyển đổi đánh giá dưới tác động của GenAI đòi hỏi chính sách rõ ràng, phát triển năng lực đánh giá và năng lực AI cho giảng viên, xây dựng văn hóa học tập liêm chính và có trách nhiệm. Đồng thời, xu hướng nổi bật là hình thành các hệ sinh thái đánh giá lai, kết hợp năng lực thực hiện độc lập với việc sử dụng AI có trách nhiệm, mở rộng đánh giá đa phương thức và đánh giá theo chương trình đào tạo thay vì chỉ ở cấp học phần (Khlaif và cộng sự, 2024; Xia và cộng sự, 2024).

Nhìn chung, dù đã làm rõ tác động của GenAI và đề xuất một số định hướng đổi mới, các nghiên cứu tổng hợp toàn diện về cơ hội, thách thức và đổi mới đánh giá người học trong giáo dục đại học, nhất là từ góc nhìn quản lý giáo dục vẫn còn hạn chế. Đây là khoảng trống mà nghiên cứu này hướng tới bổ sung.

III. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu. Tài liệu được tìm kiếm chủ yếu trên Scopus, Web of Science và Google Scholar, kết hợp khai thác ScienceDirect và SpringerLink, tập trung trong giai đoạn 2022-2026. Từ khóa tìm kiếm được kết hợp theo ba nhóm: *generative AI/GenAI/ChatGPT*; *higher education/university education*; và *assessment/assessment redesign/*

academic integrity. Tài liệu được lựa chọn dựa trên các tiêu chí: có nguồn xuất bản học thuật hoặc tổ chức có thẩm quyền; liên quan trực tiếp đến GenAI và đánh giá người học trong giáo dục đại học; cung cấp thông tin về cơ hội, thách thức hoặc định hướng đổi mới đánh giá. Các tài liệu trùng lặp và không phù hợp với phạm vi nghiên cứu được loại bỏ. Các tài liệu được đọc, phân loại và phân tích theo chủ đề, tập trung vào bốn nhóm: cơ hội, thách thức, xu hướng đổi mới đánh giá và điều kiện triển khai. Kết quả được tổng hợp, đối chiếu và khái quát hóa nhằm nhận diện các xu hướng chung, đồng thời làm cơ sở đề xuất định hướng đổi mới đánh giá phù hợp với bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam.

IV. Kết quả và thảo luận

4.1. Những cơ hội của trí tuệ nhân tạo tạo sinh đối với đổi mới đánh giá người học

Không đơn thuần là công cụ hỗ trợ kỹ thuật, GenAI đang được nhìn nhận như một tác nhân sư phạm có khả năng tái cấu trúc cách thức thu thập bằng chứng học tập, tổ chức phản hồi và thiết kế nhiệm vụ đánh giá theo hướng linh hoạt, cá nhân hóa và gắn với thực tiễn (Williams, 2025).

Gen AI giúp đánh giá có thể khai thác dữ liệu học tập liên tục, bao gồm quá trình tương tác, thực hành, phản hồi và tiến trình phát triển năng lực của người học. Cách tiếp cận này giúp hình thành bức tranh toàn diện hơn về sự tiến bộ học tập theo thời gian, đồng thời hỗ trợ dự đoán xu hướng phát triển và cá nhân hóa lộ trình học tập (Pang và Wei, 2025).

GenAI tạo điều kiện thúc đẩy cá nhân hóa và thích ứng trong đánh giá. Các

hệ thống đánh giá có thể điều chỉnh mức độ khó, hình thức nhiệm vụ và phản hồi dựa trên năng lực và nhu cầu của từng người học, qua đó chuyển dịch từ mô hình đánh giá đồng loạt sang đánh giá thích ứng (adaptive assessment), góp phần tăng tính ý nghĩa của đánh giá đối với học tập, khi người học nhận được phản hồi phù hợp và kịp thời để cải thiện hiệu suất học tập (Swiecki và cộng sự, 2022; Lye và Lim, 2024; Miller, 2024).

GenAI có thể hỗ trợ giảng viên trong việc thiết kế công cụ đánh giá, xây dựng ngân hàng câu hỏi, tạo nhiệm vụ học tập và cung cấp phản hồi nhanh chóng cho số lượng lớn người học giúp giảm tải khối lượng công việc của giảng viên, đồng thời tăng tính nhất quán và kịp thời của phản hồi học tập (Deneen, 2024; Gordon và cộng sự, 2026).

GenAI cũng góp phần thúc đẩy chuyển đổi từ đánh giá mang tính “sự kiện” sang đánh giá liên tục và hình thành. Các ứng dụng như chấm điểm tự động, phân tích bài viết, đánh giá đồng đẳng có hỗ trợ AI và học tập thích ứng cho phép tích hợp đánh giá vào toàn bộ quá trình học tập giúp tăng cường vòng phản hồi học tập, từ đó hỗ trợ người học điều chỉnh chiến lược học tập một cách thường xuyên và hiệu quả hơn (Swiecki và cộng sự, 2022; Lye và Lim, 2024).

GenAI mở ra tiềm năng phát triển đánh giá xác thực (authentic assessment) trong bối cảnh học tập hiện đại. Thay vì loại bỏ AI khỏi quá trình học tập, nhiều nghiên cứu đề xuất thiết kế nhiệm vụ yêu cầu người học hợp tác với AI, đánh giá đầu ra của AI và đưa ra quyết định học thuật có cơ sở. Cách tiếp cận này giúp phản ánh tốt hơn bối cảnh nghề nghiệp thực tiễn,

nơi con người và AI cùng tương tác, đồng thời nhấn mạnh vai trò tư duy phản biện và năng lực tự điều chỉnh của người học (Deneen, 2024; Williams, 2025).

Từ các cơ hội trên, có thể nhận diện bốn chuyển dịch quan trọng của đánh giá dưới tác động của GenAI: từ đánh giá sản phẩm sang đánh giá quá trình và minh chứng đa dạng; từ đánh giá đồng loạt sang đánh giá thích ứng và cá nhân hóa; từ đánh giá tại các thời điểm riêng lẻ sang đánh giá liên tục, hình thành; và từ đánh giá trong môi trường không có AI sang đánh giá năng lực thực hiện nhiệm vụ và ra quyết định có trách nhiệm trong môi trường người-AI. Như vậy, cơ hội của GenAI không chỉ nằm ở việc làm cho đánh giá nhanh và thuận tiện hơn mà còn tạo tiền đề để tái cấu trúc mục tiêu, minh chứng và phương thức đánh giá người học (Miller, 2024; Pang và Wei, 2025; Williams, 2025).

4.2. Những thách thức của trí tuệ nhân tạo tạo sinh đối với đánh giá người học

Bên cạnh những cơ hội, GenAI cũng đang đặt ra những thách thức sâu sắc đối với độ tin cậy, tính công bằng và ý nghĩa sư phạm của đánh giá người học, cụ thể:

Các công cụ GenAI có khả năng tạo ra bài luận, báo cáo, mã lập trình và nhiều dạng sản phẩm học thuật khác khiến việc đánh giá năng lực thực sự của người học từ sản phẩm trở nên kém chính xác hơn. Điều này làm gia tăng áp lực đối với các hình thức đánh giá truyền thống vốn dựa chủ yếu vào sản phẩm viết như bằng chứng học tập đáng tin cậy (Lodge và cộng sự, 2023; Bozkurt, 2024).

GenAI tạo ra những thách thức về liên chính học thuật khi mà GenAI tham

gia sâu vào quá trình tạo sản phẩm học tập dẫn đến nguy cơ làm suy giảm các quá trình tư duy, sáng tạo và nỗ lực học tập của người học (Kadel và cộng sự, 2024; Francis và cộng sự, 2025). Mặt khác, nguy cơ sai lệch càng trở nên nghiêm trọng với các hình thức đánh giá không giám sát. Bằng chứng thực nghiệm cho thấy các sản phẩm do GenAI tạo ra thường khó bị phát hiện nhưng lại có thể đạt điểm cao trong các hệ thống chấm hiện hành. Một nghiên cứu đáng chú ý cho thấy 94% bài nộp do GenAI tạo ra trong học phần tâm lý học không bị phát hiện, đồng thời đạt điểm trung bình cao hơn bài làm của sinh viên (Scarfe và cộng sự, 2024). Thực tiễn này cũng phản ánh sự bất cập của hệ thống đánh giá hiện hành trước tác động của GenAI. Mặt khác, vấn đề này đòi hỏi thay đổi tư duy trong đánh giá, không chỉ xác định người học có sử dụng AI hay không mà còn là xác định AI đã tham gia ở mức độ nào và người học có thực sự làm chủ quá trình học tập hay không?

GenAI còn tạo ra nguy cơ suy giảm học tập sâu do sự phụ thuộc quá mức vào công cụ. Khi người học sử dụng GenAI để hoàn thành nhiệm vụ mà không trải qua đầy đủ quá trình tư duy, phân tích và giải quyết vấn đề, việc hình thành cấu trúc tri thức và năng lực phản biện có thể bị hạn chế. Hiện tượng này được mô tả như sự “hoàn thành nhiệm vụ nhưng suy giảm quá trình học tập”, làm suy yếu mục tiêu phát triển năng lực cốt lõi của giáo dục đại học (Borges và cộng sự, 2024; Francis và cộng sự, 2025).

Một thách thức quan trọng khác là vấn đề công bằng và bình đẳng trong đánh giá khi mà sự khác biệt về khả năng tiếp cận công cụ GenAI, phiên bản trả phí, kỹ

năng viết lệnh (prompting) và năng lực số có thể dẫn đến chênh lệch trong kết quả học tập, không phản ánh đúng năng lực học thuật thực sự. Do đó, công bằng trong tiếp cận và quy định sử dụng AI trong đánh giá trở thành một vấn đề thiết kế hệ thống có tính nền tảng, chứ không chỉ là yếu tố kỹ thuật (Kadel và cộng sự, 2024; Chan và Hu, 2023).

Ngoài ra, việc sử dụng chính AI trong chấm điểm và phản hồi cũng tiềm ẩn rủi ro về độ tin cậy và chất lượng đánh giá. Các nghiên cứu cho thấy hệ thống chấm điểm dựa trên chatbot có xu hướng cho điểm cao hơn giảng viên con người và đôi khi tạo ra phản hồi thiếu nhất quán hoặc chứa thông tin không liên quan (Usher, 2025).

Nhìn tổng thể, các thách thức trên cho thấy GenAI không chỉ làm phát sinh những rủi ro mới mà còn bộc lộ những giới hạn vốn có của mô hình đánh giá dựa chủ yếu vào sản phẩm cuối cùng. Vì vậy, vấn đề đặt ra không phải là lựa chọn giữa “cho phép” hay “cấm” GenAI, mà là thiết kế lại hệ thống đánh giá để vừa bảo đảm đo lường được năng lực thực chất, vừa thích ứng với môi trường học tập có AI. Đây là cơ sở để chuyển từ cách tiếp cận kiểm soát việc sử dụng GenAI sang tái thiết kế đánh giá và quản trị việc sử dụng AI trong đánh giá, được thảo luận ở phần tiếp theo.

4.3. Thảo luận và định hướng đổi mới đánh giá người học dưới tác động của trí tuệ nhân tạo tạo sinh

Những cơ hội và thách thức do GenAI mang lại cho hoạt động đánh giá người học cho thấy vấn đề cốt lõi không chỉ nằm ở việc kiểm soát hay cho phép sử dụng AI, mà ở việc xác định lại những năng lực cần đánh giá và thiết kế các bằng

chứng đủ tin cậy để phản ánh năng lực thực chất của người học trong môi trường có AI. Khi GenAI có thể tạo ra nhiều sản phẩm học tập có chất lượng, việc dựa chủ yếu vào sản phẩm cuối cùng để đánh giá sẽ ngày càng khó bảo đảm tính xác thực. Ngược lại, khả năng hỗ trợ phản hồi, cá nhân hóa và tạo ra những tình huống học tập mới của GenAI cũng mở ra cơ hội phát triển các hình thức đánh giá linh hoạt và gắn với quá trình học tập hơn. Vì vậy, đổi mới đánh giá cần chuyển từ cách tiếp cận chủ yếu nhằm phát hiện và ngăn chặn việc sử dụng AI sang thiết kế lại nhiệm vụ, bằng chứng và quy trình đánh giá, đồng thời quản trị việc sử dụng GenAI theo hướng minh bạch và có trách nhiệm (Bozkurt, 2024; Borges và cộng sự, 2024).

Trong giáo dục đại học Việt Nam, vấn đề này đã xuất hiện trong thực tiễn dạy học và học tập. Nghiên cứu của Đoàn Thị Cúc (2025) trên 906 sinh viên Trường Đại học Tân Trào cho thấy sinh viên đã sử dụng ChatGPT cho nhiều mục đích học tập; tuy nhiên, một bộ phận sinh viên còn gặp khó khăn trong việc xây dựng yêu cầu hiệu quả và đánh giá độ tin cậy của thông tin do AI cung cấp. Kết quả này cho thấy việc sử dụng GenAI trong học tập đã trở thành một thực tế, trong khi năng lực sử dụng công cụ một cách hiệu quả vẫn cần được hỗ trợ.

Ở khía cạnh liên chính học thuật, nghiên cứu của Tran và cộng sự (2025) cho thấy mặc dù phần lớn sinh viên được khảo sát có nhận thức về đạo văn, mức độ hiểu biết về các quy định trích dẫn và cách thức sử dụng đầu ra của ChatGPT còn chưa đồng đều. Nghiên cứu cũng ghi nhận sự khác biệt trong cách sinh viên xử lý nội dung do AI tạo ra, từ việc chỉnh sửa và ghi

nhận sự hỗ trợ của AI đến việc sử dụng mà không thể hiện rõ mức độ tham gia của công cụ. Những kết quả này cho thấy sự xuất hiện của GenAI đã làm nảy sinh các vấn đề mới về minh bạch, trách nhiệm và liên chính học thuật, qua đó đặt ra yêu cầu xem xét lại cách thức tổ chức đánh giá trong giáo dục đại học.

Cong-Lem và cộng sự (2026) cho thấy việc hướng dẫn sinh viên sử dụng GenAI theo hướng phân biện và có đạo đức có thể giúp họ nhận diện tốt hơn những hạn chế của đầu ra AI và chú trọng hơn đến việc kiểm tra, điều chỉnh thông tin. Trong khi đó, Tran (2026), từ góc nhìn của đại học Việt Nam, cho thấy sự phát triển của GenAI đang đặt ra những câu hỏi trực tiếp về liên chính học thuật và sự phù hợp của các hình thức đánh giá hiện hành. Như vậy, thực tiễn trong nước cho thấy yêu cầu đổi mới không chỉ nằm ở việc quản lý hành vi sử dụng AI mà còn ở việc thiết kế các nhiệm vụ đánh giá có khả năng phản ánh rõ hơn quá trình tư duy và năng lực thực chất của người học.

Từ những phân tích trên, bài viết đề xuất một số giải pháp đổi mới đánh giá người học trong giáo dục đại học dưới tác động của GenAI như sau.

(1) Tổ chức thiết kế lại các nhiệm vụ đánh giá theo hướng chú trọng quá trình và bằng chứng năng lực. Khi GenAI có thể tạo ra sản phẩm học tập chất lượng thì việc đánh giá dựa vào kết quả cuối cùng có thể không chính xác. Vì vậy, các cơ sở giáo dục đại học cần ưu tiên rà soát những nhiệm vụ đánh giá dựa chủ yếu vào bài luận, báo cáo hoặc sản phẩm cuối cùng - những dạng sản phẩm dễ được GenAI tạo ra - để chuyển sang kết hợp đánh giá

sản phẩm với đánh giá quá trình. Giảng viên có thể yêu cầu người học cung cấp bản thảo, nhật ký học tập, bản ghi nhận các lần chỉnh sửa, phản hồi cá nhân hoặc giải trình trực tiếp về cách hình thành sản phẩm. Với các nhiệm vụ quan trọng, giảng viên có thể kết hợp sản phẩm với thuyết trình, vấn đáp hoặc bảo vệ nhằm tăng độ tin cậy của bằng chứng đánh giá.

Trọng tâm triển khai giải pháp này là ưu tiên những học phần có tỷ trọng lớn các bài viết và sản phẩm có khả năng được GenAI tạo thay thế, thay vì thay đổi đồng loạt toàn bộ hệ thống đánh giá. Điều kiện thực hiện là giảng viên được hỗ trợ về thiết kế rubric, đánh giá quá trình và quản lý e-portfolio. Lộ trình có thể bắt đầu bằng rà soát các nhiệm vụ đánh giá hiện hành, sau đó thí điểm ở một số học phần, đánh giá kết quả và khối lượng công việc trước khi mở rộng.

(2) Tăng cường các nhiệm vụ đánh giá xác thực gắn với bối cảnh học tập và nghề nghiệp. Thay vì tập trung vào những câu hỏi có thể được GenAI trả lời trực tiếp, các cơ sở giáo dục đại học cần chỉ đạo giảng viên tăng cường các nhiệm vụ yêu cầu người học vận dụng kiến thức vào tình huống cụ thể, đưa ra phán đoán, giải quyết vấn đề, bảo vệ quan điểm và chịu trách nhiệm về quyết định của mình. Các hình thức như dự án, nghiên cứu tình huống, mô phỏng nghề nghiệp, thuyết trình, vấn đáp, bảo vệ sản phẩm và đồ án có thể được ưu tiên. Trong trường hợp cho phép sử dụng GenAI, nhiệm vụ có thể yêu cầu người học sử dụng AI để tạo phương án ban đầu, sau đó kiểm chứng, phát hiện hạn chế, điều chỉnh và giải thích lựa chọn của mình. Như vậy, khả năng đánh giá và sử dụng AI có trách nhiệm trở thành một

phần của năng lực được đánh giá, thay vì chỉ coi AI là yếu tố gây gian lận.

Trọng tâm của giải pháp là thiết kế lại các nhiệm vụ có mức độ dễ thay thế cao bởi GenAI. Điều kiện thực hiện là giảng viên có năng lực thiết kế nhiệm vụ xác thực và xây dựng tiêu chí đánh giá phù hợp. Để đạt được hiệu quả, giảng viên nên thực hiện trước ở các học phần chuyên ngành và các nhiệm vụ đánh giá có tính ứng dụng cao, sau đó điều chỉnh và nhân rộng.

(3) Xây dựng quy định minh bạch về phạm vi và trách nhiệm sử dụng GenAI trong đánh giá.

Cơ sở giáo dục đại học cần chuyển từ cách tiếp cận “cho phép hoặc cấm sử dụng AI” sang quy định theo mục đích và mức độ sử dụng. Có thể phân loại nhiệm vụ thành: không được sử dụng AI; được sử dụng AI có điều kiện và khuyến khích sử dụng AI. Đối với trường hợp được phép, người học cần khai báo công cụ, mục đích và mức độ sử dụng; đồng thời chịu trách nhiệm kiểm chứng thông tin, bảo đảm tính chính xác và giải trình sản phẩm của mình. Quy định này cần được cụ thể hóa trong đề cương học phần, hướng dẫn nhiệm vụ và rubric đánh giá, tránh tình trạng mỗi giảng viên áp dụng một cách khác nhau. Trọng tâm trước mắt là thống nhất nguyên tắc chung ở cấp cơ sở giáo dục, sau đó cho phép khoa và giảng viên điều chỉnh theo đặc thù môn học. Điều kiện thực hiện giải pháp là có sự phối hợp giữa lãnh đạo nhà trường, đơn vị đào tạo, giảng viên và bộ phận đảm bảo chất lượng. Lộ trình thực hiện bao gồm xây dựng hướng dẫn chung, thí điểm ở một số chương trình, lấy ý kiến giảng viên và người học, sau đó hoàn thiện và ban hành chính thức.

(4) Bồi dưỡng phát triển năng lực sử dụng GenAI của giảng viên và người học gắn trực tiếp với đổi mới đánh giá.

Hoạt động bồi dưỡng phát triển năng lực không nên dừng ở hướng dẫn cách sử dụng công cụ GenAI mà cần tập trung vào thiết kế nhiệm vụ đánh giá trong môi trường có AI, kiểm chứng đầu ra, nhận diện sai lệch, bảo vệ dữ liệu và sử dụng AI có trách nhiệm. Đối với giảng viên, cần ưu tiên bồi dưỡng năng lực thiết kế nhiệm vụ xác thực, đánh giá quá trình và xây dựng rubric trong điều kiện người học có thể sử dụng AI. Đối với người học, cần hình thành khả năng đánh giá độ tin cậy của đầu ra, trích dẫn, khai báo việc sử dụng AI và phản biện nội dung do AI tạo ra. Trọng tâm là bồi dưỡng gắn với những nhiệm vụ đánh giá thực tế mà giảng viên đang sử dụng, thay vì tổ chức các khóa tập huấn AI mang tính công cụ chung. Điều kiện là có chương trình bồi dưỡng, tài liệu hướng dẫn và đội ngũ hỗ trợ chuyên môn. Lộ trình có thể bắt đầu với nhóm giảng viên trực tiếp tham gia thí điểm đổi mới đánh giá, sau đó chia sẻ kinh nghiệm và nhân rộng trong khoa, chương trình và toàn trường.

(5) Đưa đổi mới đánh giá trong bối cảnh GenAI vào hoạt động bảo đảm chất lượng của cơ sở giáo dục đại học.

Đổi mới đánh giá cần trở thành một nội dung được rà soát thường xuyên trong hệ thống bảo đảm chất lượng bên trong. Nhà trường cần theo dõi mức độ phù hợp giữa chuẩn đầu ra, nhiệm vụ đánh giá, bằng chứng thu thập và năng lực thực tế của người học; đồng thời xem xét các vấn đề về công bằng trong tiếp cận AI, bảo vệ dữ liệu và liêm chính học thuật. Việc sử dụng các công cụ phát

hiện AI chỉ nên được xem là một nguồn thông tin hỗ trợ, không phải căn cứ duy nhất để kết luận người học vi phạm. Trọng tâm là xây dựng cơ chế rà soát và cải tiến đánh giá dựa trên bằng chứng. Điều kiện thực hiện giải pháp là có sự phối hợp giữa lãnh đạo nhà trường, khoa, giảng viên và đơn vị bảo đảm chất lượng cũng như các dữ liệu phục vụ theo dõi và đánh giá. Lộ trình nên tiến hành từ rà soát ở cấp học phần đến cấp chương trình và cấp cơ sở giáo dục, sau đó tích hợp kết quả vào chu trình cải tiến chất lượng thường xuyên.

Tóm lại, đổi mới đánh giá người học trong bối cảnh GenAI không chỉ là bổ sung công nghệ vào quy trình hiện có mà là tái cấu trúc toàn diện triết lý, mục tiêu và phương thức đánh giá. Mục tiêu không phải loại bỏ GenAI khỏi học tập mà xây dựng hệ thống đánh giá đủ linh hoạt để phát huy lợi ích của công nghệ, đồng thời bảo đảm tính liên chính, công bằng, trách nhiệm và sự phát triển năng lực thực chất của người học.

V. Kết luận

GenAI đang tạo ra cả cơ hội và thách thức đối với đánh giá người học trong giáo dục đại học. Kết quả nghiên cứu cho thấy việc dựa chủ yếu vào sản phẩm cuối cùng ngày càng khó bảo đảm tính xác thực, đòi hỏi đánh giá chuyển mạnh sang chú trọng quá trình, bằng chứng năng lực và các nhiệm vụ đánh giá xác thực. Đồng thời, các cơ sở giáo dục cần xây dựng quy định minh bạch về sử dụng GenAI, phát triển năng lực AI cho giảng viên và người học, gắn đổi mới đánh giá với bảo đảm chất lượng. Theo đó, vấn đề cốt lõi không phải là kiểm soát hay loại bỏ GenAI, mà là tái thiết kế đánh giá để thích ứng với môi

trường học tập có AI, đồng thời bảo đảm liên chính, công bằng và phát triển năng lực thực chất của người học.

Tài liệu tham khảo

- Ardito, C. G. (2024). Contra generative AI detection in higher education assessments. *New Directions for Teaching and Learning*. <https://doi.org/10.1002/tl.20624>
- Borges, B., Foroutan, N., Bayazit, D., Sotnikova, A., Montariol, S., Nazaretsky, T., Banaei, M., Sakhaeirad, A., Servant, P., Neshaei, S. P., Frej, J., Romanou, A., Weiss, G., Mamooler, S., Chen, Z., Fan, S., Gao, S., Ismayilzada, M., Paul, D., ... EPFL Data Consortium. (2024). Could ChatGPT get an engineering degree? Evaluating higher education vulnerability to AI assistants. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 121(49), e2414955121. <https://doi.org/10.1073/pnas.2414955121>
- Bozkurt, A. (2024). GenAI và cộng sự: Cocreation, authorship, ownership, academic ethics and integrity in a time of generative AI. *Open Praxis*, 16(1), 1-10. <https://doi.org/10.55982/openpraxis.16.1.654>
- Chan, C.K. Y., & Hu, W. (2023). Students' voices on generative AI: Perceptions, benefits, and challenges in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 20, 43. <https://doi.org/10.1186/s41239-023-00411-8>
- Cong-Lem, N., Nguyen, T. T., Nguyen, K. N. H., & Nguyen, Q. N. H. (2026). Critical thinking in Vietnamese EFL students' use of generative AI tools for academic learning: Qualitative insights from a brief intervention. *English Teaching & Learning*, 50, 295-315. <https://doi.org/10.1007/s42321-025-00217-z>

- Deneen, C. (2024). AI and assessment in higher education: Problems, possibilities, and pathways. *Pacific Journal of Technology Enhanced Learning*, 6(1), 28. <https://doi.org/10.24135/pjtel.v6i1.199>
- Đoàn Thị Cúc. (2025). Sử dụng ChatGPT trong hỗ trợ học tập của sinh viên: Nghiên cứu tại Trường Đại học Tân Trào. *Tạp chí Giáo dục*, 25(15), 53-58.
- Francis, N. J., Jones, S., & Smith, D. P. (2025). Generative AI in higher education: Balancing innovation and integrity. *British Journal of Biomedical Science*, 81, 14048. <https://doi.org/10.3389/bjbs.2024.14048>
- Gordon, E., Chimeli, J., Kenyo, L., & Frost, R. (2026). From AI to TA: How to use ChatGPT to quickly create statistics and analytics assessments. *Teaching Statistics*, 48(1), 19-32. <https://doi.org/10.1111/test.70013>
- Kadel, R., Mishra, B. K., Shailendra, S., Abid, S., Rani, M., & Mahato, S. P. (2024). Crafting tomorrow's evaluations: Assessment design strategies in the era of generative AI. In *2024 International Symposium on Educational Technology (ISET)* (pp. 13-17). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ISET61814.2024.00012>
- Khlaif, Z. N., Ayyoub, A., Hamamra, B., Bensalem, E., Mitwally, M. A. A., Ayyoub, A., Hattab, M. K., & Shadid, F. (2024). University teachers' views on the adoption and integration of generative AI tools for student assessment in higher education. *Education Sciences*, 14(10), 1090. <https://doi.org/10.3390/educsci14101090>
- Koh, E., & Doroudi, S. (2023). Learning, teaching, and assessment with generative artificial intelligence: Towards a plateau of productivity. *Learning: Research and Practice*, 9(2), 109-116. <https://doi.org/10.1080/23735082.2023.2264086>
- Kolade, O., Owoseni, A., & Egbetokun, A. (2024). Is AI changing learning and assessment as we know it? Evidence from a ChatGPT experiment and a conceptual framework. *Heliyon*, 10(4), e25953. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e25953>
- Lodge, J. M., Henderson, M., Slade, C., & Deneen, C. (2023). Adapting assessment for/despite generative artificial intelligence: A national guidance framework. In *ASCILITE 2023 Conference Companion Materials*. <https://doi.org/10.14742/apubs.2023.554>
- Lye, C. Y., & Lim, L. (2024). Generative artificial intelligence in tertiary education: Assessment redesign principles and considerations. *Education Sciences*, 14(6), 569. <https://doi.org/10.3390/educsci14060569>
- Martin, A. F., Tubaltseva, S., Harrison, A., & Rubin, G. J. (2025). Participatory co-design and evaluation of a novel approach to generative AI-integrated coursework assessment in higher education. *Behavioral Sciences*, 15(6), 808. <https://doi.org/10.3390/bs15060808>
- Miller, W. (2024). Adapting to AI: Reimagining the role of assessment professionals. *Intersection: A Journal at the Intersection of Assessment and Learning*, 5(4), 99-113. <https://doi.org/10.61669/001c.121439>
- Pang, W., & Wei, Z. (2025). Shaping the future of higher education: A technology usage study on generative AI innovations. *Information*, 16(2), 95. <https://doi.org/10.3390/info16020095>
- Scarfe, P., Watcham, K., Clarke, A., & Roesch, E. (2024). A real-world test of artificial intelligence infiltration of a university examinations system: A "Turing Test" case study. *PLOS ONE*, 19(6), e0305354. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0305354>

- Swiecki, Z., Khosravi, H., Chen, G., Martinez-Maldonado, R., Lodge, J. M., Milligan, S., Selwyn, N., & Gašević, D. (2022). Assessment in the age of artificial intelligence. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100075. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100075>
- Tran, K. V., Le, T. T. M., & Pham, A. T. (2025). Exploring Vietnamese students' plagiarism awareness and actual practices through using of ChatGPT as a learning tool. *International Journal for Educational Integrity*, 21, 32. <https://doi.org/10.1007/s40979-025-00207-5>
- Tran Minh, D. (2026). Academic integrity and assessment design in the era of generative AI: Perspectives from Vietnamese universities. *Futurity Education*, 6(2), 73-89. <https://doi.org/10.57125/FED.2026.06.05>
- UNESCO. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. <https://doi.org/10.54675/EWZM9535>
- Usher, M. (2025). Generative AI vs. instructor vs. peer assessments: A comparison of grading and feedback in higher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 50(6), 912-927. <https://doi.org/10.1080/02602938.2025.2487495>
- Williams, A. (2025). Integrating artificial intelligence into higher education assessment. *Intersection: A Journal at the Intersection of Assessment and Learning*, 6(1). <https://doi.org/10.61669/001c.131915>
- Xia, Q., Weng, X., Ouyang, F., Lin, T. J., & Chiu, T. K. F. (2024). A scoping review on how generative artificial intelligence transforms assessment in higher education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21, 40. <https://doi.org/10.1186/s41239-024-00468-z>

INNOVATING STUDENT ASSESSMENT IN HIGHER EDUCATION UNDER THE IMPACT OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Bui Thi Lu¹, Dang Hoang Nhan¹, Bui Ngoc Dung¹

Abstract: *This article aims to clarify the opportunities, challenges, and directions for innovating student assessment in higher education under the impact of Generative Artificial Intelligence (GenAI). The study employs a secondary literature research method through the collection, analysis, and synthesis of relevant scientific studies published in reputable academic databases. The findings indicate that GenAI offers various opportunities, including personalized learning, enhanced feedback, support for continuous assessment, and the development of authentic assessment approaches. However, GenAI also poses challenges related to academic integrity, authenticity, reliability, and fairness in assessment. On this basis, the article proposes directions for assessment innovation that emphasize learning processes and competency evidence, strengthen authentic assessment, promote responsible AI use, and enhance quality assurance in higher education.*

Keywords: *student assessment, assessment innovation, higher education, academic integrity, generative artificial intelligence*

¹ Hanoi Open University, Hanoi, Vietnam